

”Sometimes the true power is in the shadows”

Jumalatar Heran vallan mahdollisuudet ja rajat Jennifer Saintin teoksessa *Hera*

Siiri Saarinen

Kandidaatintutkielma

Kirjallisuustieteiden tutkinto-ohjelma, yleinen kirjallisuustiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Kesäkuu 2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Kirjallisuustieteiden tutkinto-ohjelma, yleinen kirjallisuustiede

Siiri Saarinen

”Sometimes the true power is in the shadows” – Jumalatar Heran vallan mahdollisuudet ja rajat Jennifer Saintin teoksessa *Hera*

Sivumäärä: 30 sivua

Tutkielmani käsittelee antiikin Kreikan mytologiassa esiintyvän jumalatar Heran vallan mahdollisuuksia ja rajoja. Kohdeteokseni on Jennifer Saintin *Hera*, joka on mytologinen uudelleenkerrota naisnäkökulmasta. Teoksessaan Saint pyrkii käymään antiikin mytologiasta tutut tapahtumat läpi ylijumala Zeuksen puolison ja avioliiton jumalattaren Heran näkökulmasta. Heran olemukseen jumalattarena kuuluu halu osoittaa muille oma valtansa, ja Saintin uudelleenversiointi vahvistaa tätä piirrettä. Tutkielmassani pyrin kartoittamaan Heran mahdollisuuksia käyttäen valtaa ja toisaalta niitä rajoja, joita hän pyrkimyksissään kohtaa. Kiinnitän huomiota Saintin version kykyyn haastaa oletuksia myyttisen järjestyksen pysyvyydestä ja ehdottomuudesta. Samalla tuon esiin keinot, joilla uudelleenkirjoitus mahdollistaa Heran vapautumisen Zeuksesta riippuvaisesta roolista.

Tutkielmani metodina on analysoiva lähiluku. Käytän havaintojeni tukena runsaasti lainauksia Saintin teoksesta. Taustana hyödynnän jonkin verran Herasta tehtyä aiempaa tutkimusta ja jumalattarien roolia mytologiassa laajemminkin. Koska tutkielman fokus on niin vahvasti juuri Saintin versiossa Herasta, hyödynnän kirjailijan haastatteluja lähteenä. Myytit itsessään eivät varsinaisesti paikannu yhteen tiettyyn tekijään, mutta keskittyessäni yhden tekijän tulkintaan toivon pystyväni tarjoamaan esimerkin mytologian muuntautumiskyvystä.

Tutkielmani painotukset syntyvät pitkälti käsittelemäni teoksen pohjalta. Ote on siten feministinen ja pyrin myös huomioimaan ajan, jossa elämme. Myytit eivät ole vain pölyisiä kirjakääröjä, vaan ne ovat käyttökelpoisia myös nykyaikana.

Avainsanat: Jennifer Saint, Hera, mytologia, jumalatar, antiikki, valta, uudelleenversiointi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Heran roolien kehittyminen	7
2.1	Vertaisesta vaimoksi – lukkiutuvat roolit	8
2.2	Jumalten ja hirviöiden äiti – vanhemmuus ja valta	13
2.3	Uskollisesti uskonon – toisenlaiset odotukset ja pyrkimys tasapainoon	17
3	Postolympiaalinen järjestys Heran vapautumisen mahdollistajana	22
3.1	Kivettynyt Zeus – sopeutumisen välttämättömyys	22
3.2	Jumalten vallan relativisointi avaimena vapautteen – postmodernin myyttitulkinnan mahdollisuus	27
4	Lopuksi	31
	Lähteet	32

1 Johdanto

Jennifer Saintin romaani *Hera* ilmestyi vuonna 2024. Kyseessä on Saintin neljäs julkaistu teos, ja edeltäjiensä tapaan myös *Hera* kertoo tapahtumat uudelleen antiikin mytologian nais-hahmon kautta. *Hera* on kuitenkin ensimmäinen Saintin romaani, jossa päähenkilönä on jumalatar kuolevaisen naisen sijasta. Hera on antiikin mytologiassa yksi tunnetuimmista ja voimakkaimmista jumalattarista. Hän on ylijumala Zeuksen puoliso ja sisar ja tämä tuplaside tarjoaa myös hänelle auktoriteettiaseman. Heralla on mahdollisuus vallankäyttöön, jollaiseen suurimmalla osalla tavallisista naisista ei ollut antiikissa pääsyä. Mahdollisuuksista huolimatta patriarkaaliset rakenteet vaikuttavat kuitenkin myös Heraan, sillä hänen asemansa on monin tavoin alisteinen Zeuksen vallalle. Kaikista vapauksistaan huolimatta Hera määrittää usein aviostatuksensa kautta, ja hänen roolinsa hallitsijana johtuu Zeuksen asemasta Olympoksen valtiaana. Myyttinen logiikka olettaa, että tietyn pisteen jälkeen Zeuksen valta on niin vakiintunut, että mikään haastaja ei kykene horjuttamaan tätä pois valtaistuimeltaan. Zeuksen valta on siten lähes absoluuttista. Heran valta ei ole itsestäänselvyys, vaan jotakin, jota hänen täytyy aktiivisesti vaatia. Tämä varmistaa sen, että Olympoksen hallitsijaparin välillä vallitsee jatkuva jännite Heran pyrkiessä osoittamaan oikeutensa vallankäyttöön.

Hera käy nimihenkilönsä tarinan läpi seuraten tämän kasvua vapaudestaan nauttivasta nuoresta jumalattaresta Zeuksen vastentahtoiseksi vaimoksi ja ”intiimiksi viholliseksi” (Pirenne-Delforge & Pironti 2022, 62). Koska Hera on kuolematon jumalatar, teoksen aikaikkuna on laaja. Teoksessa liikutaan Olympoksen jumalten nuoruudesta aikaan, jossa ihmisten hallinta omasta kohtalostaan käy yhä suuremmaksi. Uudelleenkerrota tuo selväksi, että asetelma jumalien välillä ei ole yhtä stabiili kuin ”perinteiset” myytit antaisivat olettaa.

Hera on jumalatar, joka on tarkka asemastaan, ja hän haluaa todistaa muille olevansa kykenevä vaikuttamaan asioihin. Heran voimakas kytkös valtaan antaa aiheen tutkia hänen vallankäytön mahdollisuuksiaan ja rajojaan tarkemmin. Keskittyminen Saintin versioon varmistaa sen, että Heran näkökulma pääsee paremmin esiin. Mytologinen uudelleentulkinta tarjoaa mahdollisuuden laajentaa aiempia kapeita käsityksiä mytologian hahmoista ja myös viedä tarinaa uusiin suuntiin. Saintin versiossa tämä on olennaista, kun Heran rooli ei ole vakiintuneiden taruversioiden tavoin täysin lukittu. Heran kyky luoda oma roolinsa irrallaan Zeuksesta tekee hänestä lopulta tiedostavan ja autonomisen yksilön. Heran henkilökohtainen

voimaantumisen asettuu osaksi feministisen myyttitulkinnan traditiota, joka on tällä hetkellä kirjallisuudessa suosittua.

Tutkielmani käy ensin läpi Heran hahmoon liittyvää taustaa ankkuroiden työn kontekstiinsa. Käsittelyluvuissa käsittelen Heran moninaisia rooleja Saintin teoksessa ja toisaalta uudelleenkirjoittamisen tarjoamaa mahdollisuutta vapauttaa Hera häntä sitovista kahleista. Pysin näin tuomaan esiin uudelleenversioinnin mahdollisuuden horjuttaa status quoa. Antiikissa myyteistä ei ollut koskaan olemassa yhtä yleispätevää versiota, vaikka tietyt variantit saivatkin kanonisemman arvon. Myös Heran olemuksen ja vastuualueiden määrittelyssä Hesiodoksen *Jumalten synty* sekä Homeroksen eepokset *Ilias* ja *Odyseia* ovat keskeisiä, joten hyödynnän niitä analyysissä, vaikka en varsinaisesti viittaakaan niihin teoksina. Jennifer Saintin *Hera* on läpileikkaus jumalataria koskevasta mytologiasta, joten erilaisten myyttiversioiden paljouden vuoksi Saint on yhdistellyt eri myyttilähteiden versioita toisiinsa. Tehdyt valinnat vaikuttavat kuvaan, jonka kirjailija haluaa Herasta välittää.

Tutkimuskirjallisuuden osalta keskeisin lähteeni on Vinciane Pirenne-Delforgen ja Gabriella Pirontin *The Hera of Zeus – Intimate Enemy, Ultimate Spouse*, jossa käsitellään Heran roolia jumalten keskuudessa ja hänen toimintatapojaan omilla alueillaan. Täydentävinä lähteinä käytän Lillian E. Dohertyn esipuhetta teoksesta *Gender and the Interpretation of Classical Myth*, sillä se avaa klassisen mytologian nykypäivään asti ulottuvaa vaikutusta osuvasti. Lisäksi Mary R. Lefkowitzin *Women in Greek Myth* ja erityisesti sen toinen luku *The Powers of the Primeval Goddesses* auttaa ymmärtämään paremmin Heran sijoittumista jumalattarien sukupuussa. Zeuksen ja muiden Olympoksen jumalien hallinto liittyy aiempiin valtakamppailuihin johtoasemasta, ja jumalattarien rooli on tässä keskeinen. Maaäiti Gaia on kaikista jumalolentoista ensimmäinen ja hän toimii teoksessa mentorina, joka salaperäisellä tavallaan ohjaa Heran kohtaloa. Mytologiassa aiemmilla tapahtumilla on merkitystä nykyhetkessä ja tulevaisuudessa, koska asiat tapahtuvat usein sykleittäin. Saintin Hera pyrkii rikkomaan vallanhimoisten jumalten kehän, mutta huomaa ajatustensa mahdottomuuden.

Tutkielmani ei sitoudu yhteen tiettyyn helposti nimettävään suuntaukseen. Luontevimmin tulokulmani paikantuu myyttitutkimukseen. Pysin analysoimaan Saintin teoksen temaattista kehystä ja osallistumaan samalla keskusteluun mytologian mahdollisuuksista nykypäivänä. Myyttejä on aina versioitu ja uudelleenkertomisen perinne mahdollistaa uudenlaisen keskittymiskulman ja myytteihin sisältyvien odotusten ja roolien problematisoinnin. Myytteihin

liittyvien valtarakenteiden pohdinta sisältää myös mahdollisuuden laajempaan yhteiskunnalliseen ja filosofiseen pohdintaan, koska mytologiallakin on juurensa reaalimaailmassa.

2 Heran roolien kehittyminen

Antiikin mytologian jumalhahmoja on perinteisesti pidetty luonteeltaan perin inhimillisinä. Jumalat muodostavat keskenään perheen, jolla on omat keskinäiset kaunansa ja liittolaisuussuhteensa. Jokaisella jumalalla ja jumalattarella on oma vastuualueensa, joka erottaa hänet muista. Strukturalistiset luennat ovat mieltäneet eri jumaluudet verkostoksi, jotka ovat toisiinsa keskinäisessä suhteessa. Jokaisen yksittäisen jumalan rooli riippuu siten muiden rooleista. Tehtävät limittyvät ja lomittuvat keskenään luoden kompleksin järjestelmän. Jumalten tehtävien saamat painotukset vaihtelevat roolista toiseen. Myös jumalan esiintyminen mytologiassa ja hänen palvontaansa kuuluvat kulttikäytänteet voivat vaihdella

Olympoksen hierarkiassa Hera on ylijumala Zeuksen sisar ja vaimo, minkä takia hän omaa Olympoksen jumalattarista korkeimman sijan. Genealogisesti Hera edustaa jumalten kolmatta sukupolvea. Zeuksen lisäksi hänen sisaruksiinsa kuuluvat jumalat Poseidon ja Hades sekä jumalattaret Hestia ja Demeter. Sisarusparvesta Heran valta-asema on Zeuksen jälkeen toiseksi suurin. Antiikin mytologia piti usein syntyperää arvoa lisäävänä mittarina, ja tämä pätee myös Heraan. Zeuksen tavoin Heran isä on titaani Kronos, joka hallitsi maailmaa ennen Olympoksen sukupolvea. Heidän isoisänsä on puolestaan Uranus, joka oli vallassa ennen Kronosta. Heran asema on siis suvun kannalta sama kuin Zeuksen heidän aviositeestään riippumatta. Kuitenkin mytologiassakin ilmenevä patriarkaalinen järjestys ylläpitää Heran alisteista suhdetta veli-aviomiehensä. Hera tietää oman arvonsa, mutta hän joutuu näyttämään muille jumalille pystyvänsä asettamaan haasteita. Hän ei ole vakiintuneimmisakaan myyttiversioissa asemaansa nöyrästi alistuva vaimo, vaan aktiivinen toimija, joka kykenee myös haastamaan aviomiehensä. Heran mahdollisuus koetella omaa rooliaan heijastaa jakoa, jossa jumalattarilla on enemmän valtaa toimia kuin kuolevaisilla naisilla. Kuitenkaan Heran valta ei ole rajatonta samassa mielessä kuin Zeuksen, koska Heran asema taivaan kuningattarena on sidoksissa Zeukseen.

Myyttisessä perinteessä eräs keskeinen ominaisuus on tiettyjen kuvioden toistuvuus ja hahmojen jakautuminen arkkityyppeihin. Antiikin myyttejä käsittelevissä ensyklopedioissa toistuu kuvaus Herasta kateellisena vaimona ja ilkeänä äitipuolena. Kuvaus on tietysti määrin osuva, sillä Hera on kiistämättä Zeuksen vaimo, ja hänen kokemansa tunteen miehensä rakastajia ja lehtolapsia kohtaan voisi tulkita kateudeksi. Kuitenkin muutaman negatiivissävytteisen määrittelyn takaa ei löydy koko kuvaa Heran kompleksisesta luonteesta.

Hera on eräs tunnetuimmista antiikin mytologian naishahmoista, mutta hänkään ei ole välttynyt merkityksensä typistyksestä tai vähättelyltä. Jennifer Saintille on tyypillistä nostaa esiin marginalisoituja naishahmoja, jollainen Herakin tulkintani mukaan on. Voimakaskin jumalatar voi saada osansa syrjivistä rakenteista, jotka vievät monelta äänen ja sysäävät nämä oman tarinansa sivuosaan. Saint pyrkii horjuttamaan vakiintuneita käsityksiä ja tuomaan Heran esiin omista lähtökohdistaan. Siten hän osallistuu prosessiin, jossa vaiennetut ottavat tarinoita haltuun ja rakentavat niitä eteenpäin.

Läpi teoksen Saintin Hera toimii moninaisissa rooleissa. Kokonaiskuvan saamisen kannalta niiden tarkempi analyysi tarjoaa monipuolisemman kuvan Heran toimintamahdollisuuksista. Saint on sanonut tehneensä kirjoitusprosessin aikana runsaasti taustatyötä hyödyntäen Heraan liittyvää monipuolista materiaalia. Tämä osoittaa, että fragmentaarisuudestaan huolimatta antiikista säilynyt materiaali tarjoaa maaperää monenlaisille tulkinnoille. Kuten todettua, Saint valitsee tietoisesti myyteistä ne versiot, jotka parhaiten tukevat Heran näkökulmaa. Siten narratiivia on mahdollista laajentaa ja jopa samaistuminen on mahdollista. Kuolematon jumalatar on saattanut elää vuosituhansia, mutta se ei Saintin uudelleentulkinnassa tarkoita muuttumattomuutta, jonka voisi perustella pelkällä myyttisellä logiikalla. *Hera* näyttää, että jumalat voivat painia samanlaisten ongelmien kanssa kuin kuolevaisetkin ja heidän suhteensa todellisuuteen on altis muutoksille.

2.1 Vertaisesta vaimoksi – lukkiutuvat roolit

Heran asemaa pohdittaessa on tärkeää muistaa hänen valtapositionsa lähtökohdat. Jumalat antavat paljon painoa sukulaisuussuhteille, joten jo vanhempiensa puolesta Heralla on edellytykset olla korkeassa asemassa. Kronos ja Rhea ovat molemmat voimakkaita titaaneja, aiempien hallitsijoiden lapsia, kuten jo aiemmin totesin. Saintin versiossa tosin Zeuksen ja Heran yhteisiä vanhempia olennaisempi seikka on heidän muista sisaruksistaan eroava kohtalonsa. Saintin Hera ei joudu isänsä nielemäksi, vaan Gaia pelastaa hänet ja vie jumalattaren kasvamaan Okeanukseen titaani Okeanuksen ja tämän vaimon Tethyksen luo. Samaan aikaan Zeus puolestaan kasvaa Kreetalla viisaan Metiksen ohjauksessa. Gaia puolestaan opastaa Heraa paljastaen hänen erityisyytensä. Gaia on Heralle salaperäinen entiteetti, mutta hän odottaa tältä neuvoja ja pitää Gaian kiinnostusta merkinä suuremmasta kohtalosta. Hän vertaa itseään usein vanhempaan jumalattareen, mikä ilmaisee sukupolvien välistä solidaarisuutta. Juuri Gaialta hän oppii menneisyydestä ja kosmoksen rakenteesta. Hän on vaikuttunut Gaian roolista

kaikkeuden synnyssä, vaikka ei täysin ymmärräkään maaäidin luonnetta. Gaia antaa hänelle kuitenkin mahdollisuuden kuvitella uutta maailmaa, jossa hän voisi ottaa paikkansa toimijana. Mahdollisuudet tähän vaikuttaisivat olevan olemassa, sillä Zeusta ja Heraa opetetaan tasavertaisina kukistamaan titaanien tyrannia ja luomaan uusi maailmanjärjestys. Hera ja Zeus olivat nuoruudessaan tasavertaisia taisteluharjoituksissa, ja Hera pystyi haavoittamaan veljeään yhtä usein kuin tämä häntä. Tämän vuoksi jumalatar uskoi tuolloin vakaasti olevansa yhtä voimakas kuin Zeus. (H, 86).¹ Heran ja Zeuksen suhdetta on verrattu kaksosten väliseen siteeseen (Pirenne-Delforge & Pironti 2022, 43). Nuorena ennen avioliittositeen tuomia kahleita Hera nautti veljensä seurasta ja heidän välisestään ymmärryksestä (H, 27).

Saintin teoksen prologi kuvaa olymposlaisten ja titaanien taistelun loppuhetkiä, kun nuorempien jumalten voitto alkaa olla varma. Taistelukenttä on värjäytynyt kultaiseksi kuolemattomien verestä ja liikkumattomia hahmoja makaa ympäriinsä. Kerronta fokalisoituu Heraan, kun tämä kertaa edeltäviä tapahtumia. Zeus taistelee taivaalla Kronosta vastaan osaltaan ennakkoiden tulevaa rooliaan taivaan hallitsijana, kun Hera taas sotii maan pinnalla Gaian lapset kykloopit ja satakätiset liittolaisinaan. Saintin Heralla on taistelullista kyvykkyyttä, mutta hänellä on tulkintani mukaan ainakin alussa myös emotionaalinen taito olla nöyrä ja kiitollinen saamastaan avusta. Hera suuntaa Gaialle kiitosrukouksen ja myöntää maaäidin kärsineen taistelusta. (H, 20.)

Titaaneista saavutetun voiton jälkeen jumalat alkavat hallita universumia Olympokselta käsin. Jokaisella jumalalla on oma valtaistuimensa ja paikkansa hallinnossa, vaikka tehtäviä ei ole vielä määrättykään. Hera nauttii saavutetusta vapaudesta ja jaetusta vallasta, joka antaa hänelle vapauden toimia ja liikkua tutustumassa maailmaan. Heran rooleja eri ”elämänvaiheissa” voi havainnollistaa tämän kulttinimitysten avulla. Neitsyenä Hera on *Parthenos* tai *Pais*, avioituneena *Teleia* ja Zeuksesta erossa ollessaan puolestaan *Chēra*, leski. (Pirenne-Delforge & Pironti, 114.) Olymposlaisten valtakauden alussa Hera on neitsyt ja tasaveroinen osa järjestelmää. Hän voi itse määrittää oman roolinsa melko pitkälle, eikä häntä nähdä pelkästään Zeuksen kautta. Heran ilo saavuttamastaan vapaudesta sanoittuu siinä, miten tärkeää Heralle on se, ettei hänen tarvitse enää piiloutua:

---

¹ Selvyiden vuoksi viitataan lainauksissa kohdeteokseen jatkossa lyhenteellä H.

When Cronus ruled², Hera was hidden away and raised in the darkness of the house of Oceanus beneath the waters. She can remember what it was like, hearing the great river above her, its distant thunder surging over the rocks, trickling down through the mud, tingeing the air she breathed with the scent of damp earth. Now she is free, and every joy is hers to discover. She is a goddess revelling in the infancy of the world. A warrior who fought side by side with giants. A girl delighting in birdsong. Reigning in the heavens alongside her siblings; laughing in the woods with her lovers. A sister, curled up by the fire exchanging confidences, her face open and warm in the glow of the cosy flames. (H, 24.)

Hera voi itse selvittää sen, mikä tekee hänet onnelliseksi. Hän on taistelukykyensä näyttänyt soturi, mutta myös ”lennunlaulusta nauttiva tyttö”, sisar ja rakastaja. Olymposlaiset vaativat titaaneilta lupasta olla kuuliaisia nuorempien jumalien vallalle (H, 31). Kun Olympoksen järjestys on vakiintunut ja haastajista huolehdittu, Hera on tyytyväinen ja haluaisi asioiden pysyvän ikuisesti samana. Jaettu valta varmistaa Heralle vapauden ja kontrollin sen sijaan, että yksi tyranni päättäisi yksin kaikesta. (H, 33, 47.)

Hera haluaa ylläpitää hallintaa, ja siksi hän varmistaa jatkuvasti, että kukaan ei ole uhkaamassa Olympoksen valtaa (H, 35). Varoitusmerkit ovat kuitenkin jo ilmassa, ja Heran aseman muuttuminen kytkeytyy Zeukseen, mikä ilmenee toistuvasti Saintin kerronnassa. Zeus päättää, että aiemman yhteishallinnon sijaan maailma jaetaan nyt kolmeen osaan Zeuksen ja hänen veljiensä kesken. Hera jää osattomaksi, vaikka hän oli yhtä olennaisessa roolissa titaanien kukistamisessa kuin Zeuskin (H, 36). Sillä ei kuitenkaan vaikuta olevan mitään väliä, sillä Zeus on suunnitellut jo ennalta hallitsevansa taivasta. Ja taivaan hän myös saa. Heran kädet jäävät tyhjiksi, vaikka hänkin on Kronoksen lapsi.

Heran mahdollisuus vaikuttaa kohtaloonsa kirjaimellisesti pysähtyy Gaian jähmettäessä hänet aloilleen. (H, 56.) Heran sisaret Demeter ja Hestia pyytävät Zeukselta omia hallinta-alueitaan, mutta Hera jätetään pohtimaan omaa rooliaan ilman mainintaa. (H, 57–58.) Mainitsematta jättäminen on kautta aikojen ollut yleinen keino marginalisoida, ja Heralle on pahinta tulla unohdetuksi. Syrjään jättäminen herättää katkeruutta, ja kurkussa asti tuntuva raivo onkin Saintin mukaan Heralle ominainen piirre (Baugher Milas 2024.) Vaarallinen ja kytevä raivo on tunne, joka ei jätä Heraa rauhaan. Mutta näkyviin tunteisiinkaan Heralla ei tunnu olevan oikeutta: ”Don’t let them see your anger.” (H, 56). Kuten Gaia teoksessa toteaa: ”Joskus todellinen voima on varjoissa.” (H, 59). Kreikkalaisessa mytologiassa useimpien jumalattarien rooli on ensin synnyttää ja sitten vaalia. Jumalattaret ovat ensimmäisiä,

---

² Antiikin mytologiassa hahmojen ja paikkojen nimien kirjoitusasut vaihtelevat esimerkiksi eri kielten välillä. Koska kohdeteos on kirjoitettu englanniksi, käytän suorissa teoslainauksissa englannin kirjoitusasun mukaisia muotoja. Suomenkielisessä tutkielmatekstissä puolestaan pyrin käyttämään suomenkielisiä muotoja nimistä. Esimerkiksi Cronus on suomen kielessä Kronos.

jotka vaativat oikeutta, ja he turvaavat suunnitelmallisuuteen raa'an voiman sijaan. (Lefkowitz 2007, 18).

2.

Kreikkalainen uskonto heijasteli osaltaan palvojiensa käsityksiä, ja jumalattarien toiminnassa voikin nähdä kaikuja arkaaisen ajan naisten rooleista (Lefkowitz 2007, 18). Hera saattaa katsoa Gaiaa ylöspäin, mutta hän ei silti halua samanlaiseen rooliin.

Heran tunne kontrollista heikentyy, kun hän kuulee Zeuksen haluavan hänet vaimokseen. Hera on aina korostanut tunteneensa veljensä, mutta nyt vaikutelma särkyy. Zeuksellaon sisarelleen kyllä hallitsijan rooli, mutta se edellyttää Zeuksen puolisoiksi ryhtymistä. Siten Saintin versio aktualisoi osaltaan käsityksen, jossa Heran valta määrittyy suhteessa hänen aviomiehensä valtaan. Hera valvoo voimakkaasti legitimitettiin, mutta hänen vaikutusmahdollisuutensa riippuvat pitkälti Zeuksesta. Aiemmin Zeus ja Hera toimivat tasaveroisina, mutta Zeuksen vallan kasvaessa heidän välisensä kuilu laajenee. Hera *Parthenos* pystyi kulkemaan vapaasti ja rakastamaan ketä halusi, mutta nyt Herasta tulisi *Teleia*, aviovaimo. *Telos* viittaa kreikaksi täyttymykseen, ja termi *Teleia* tarkoittaaakin, että Heran merkitys täyttyy juuri avioliitossa. Toinen Herasta käytetty kulttitermi on *Basileia*, mikä viittaa hänen asemaansa kuningattarena. (Pirenne-Delforge & Pironti 2022, 112.) Zeuksen sanoin: "You can rule the skies with me. As a queen. As my wife." (H, 62.) Zeus myöntää Heran aseman Kronoksen tyttärenä ja kokee heidän liittonsa vahvistavan asemaansa entisestään. Kronos ajatteli samoin naidessaan sisarensa Rhean, ja jumalat tietävät tämän. (H, 77.) Antiikin Kreikan avioliittosysteemi perustui vaihtokaupalle, jossa miehet saattoivat saada naisten avulla valtaa ja hyödykkeitä (Fernández Guerrero 2021, 11). Siten Zeuksen keskeisenä motiivina on tulla Heran kautta entistä mahtavammaksi.

Hera on tietoinen siitä, millainen rooli häntä aviovaimona todennäköisesti odottaisi:

From what little Hera knows of her mother, being wife of the king of the heavens means servitude. For Rhea, it meant bearing Cronus' children and having them torn away from her arms so they couldn't grow up and threaten him. Hera didn't escape her father only to find herself in her mother's role. (H, 65.)

Ennen Kronosta Uranus puolestaan esti Gaiaa synnyttämästä isänsä vihaamia lapsia, mikä tarkoitti jatkuvia synnytyskipuja. Vasta Kronoksen kastroitua isänsä tuskat saivat loppunsa. Hera

ei tiedä, mitä Gaia häneltä haluaa, mutta hän ajattelee, että hänen tarkoituksensa olisi kenties rikkoa väkivaltaisten jumalien ketju ja olla osa sen sijaan hyväntahtoisten jumalattarien hallintoa. (H, 65.) Hera palaa Olympokselle sisuuntuneena, mutta huomaa oman kyvyttömyytensä julmuuden edessä kuultuaan Zeuksen nielleen kasvattajansa Metiksen, koska heidän yhteinen poikansa tulisi syrjäyttämään isänsä. (H, 74.) Jumalatar palaa kasvattikotiinsa Okeanukseen, koska ei koe olevansa Olympoksella turvassa. Hera ei kuitenkaan kykene elämään veden alla vain odottaen. Hän tietää vaihtoehtojensa rajallisuuden, mutta päättää silti palata. (H, 82.)

Hera kohtaa haavoittuneen käen keskellä myrskyä ja käyttää voimiaan tämän parantamiseen, mutta hänen luottamustaan käytetään hyväksi. Käki onkin valepuvun ottanut Zeus, joka palaa omaan muotoonsa ja raiskaa Heran. Hera lamaantuu ja syyttää itseään siitä, että ei pyristeltyt vastaan. Hera ei halua olla samassa roolissa kuin vanhemmat jumalattaret, mutta hänen on pakko myöntää oma avuttomuutensa tilanteen edessä: ”She is paralysed by the knowledge that Gaia must have felt this too, spread under the wide heavens, with nowhere to escape.” (H, 86.)

Tulkintani mukaan Zeus vakoili Heraa käkenä jo aiemmin teoksessa, kun hän kylpi lähteessä. (H, 51.) Zeus tuntui tietävän Heran olinpaikan, joten johtopäätös olisi luonteva. Heran tietämättömyys Zeuksen tarkkailusta kuvaa sitä, miten jumalienkin käsitys toistensa tekemisistä voi olla inhimillisen rajallinen. Zeuksen raiskattua Heran tämä on peruuttamattomasti muuttunut, ja entiseen *Parthenos*-tilaan ei ole enää paluuta. Heran elämä jakautuu aikaan ennen ja jälkeen traumaattisen tapahtuman, mikä on tuttua monelle kuolevaisellekin.

Kaikkea ei voi korjata. Heran on vain hyväksyttävä tilanne, jossa hänen tahdollaan ei vaikuta olevan väliä: ”She’s had it muddled all along, thinking of sharing the power, of ruling together. Of finding another way, different to the old ways. She was born to be a queen.” (H, 88.) Hera nai Zeuksen, mutta selittää ratkaisunsa sillä, että olemalla mahdollisimman lähellä hän pystyy myös tehokkaammin haastamaan tätä. Hera tekee voimakkaan lupauksen: ”She will be his wife, the Queen of Heaven, and she will use every resource she has at her disposal to bring him down.” (H, 91.) Heran rooli on uniikki kaikkien muiden Zeuksen valloitusten joukossa, sillä vain hänellä on laillinen status aviovaimona. Liitolla Zeukseen Hera pyrkii parantamaan omia haavojaan todistamalla muille, että hänellä on väliä. Hän ei ole vain uhri, jonka voisi helposti unohtaa. (H, 91.)

Näennäinen suostuminen Zeuksen vaatimukseen avioliitosta näyttäytyy Heralle lähes ainoana keinona vaikuttaa ja myös toteuttaa kostoaan. Liitto kuitenkin osoittautuu epäsuhtaiseksi ja jännitteiseksi, mikä heijastaa patriarkaalisia malleja väistämättömältä tuntuvista rooleista puolisoiden välillä. Taustalukemistooni kuuluva Olaya Fernández Guerreron artikkeli käsittelee teoriaa, jonka mukaan ennen alistavaa liittoaan Zeukseen Hera oli itseoikeutetusti voimakas jumalatar. Saintin teos hyödyntää tätä näkökulmaa antamalla Heralle Zeukseen verrattavan taustan ja toimijuuden. Fernández Guerreron tutkimus asettuu perhehistorialliseen kontekstiin käyden läpi osaltaan myös avioliiton merkitystä antiikin Kreikassa. Avioliitto oli morsiamelle usein traumaattinen kokemus, kun tämä siirtyi oman perheensä turvasta eristykseen vieraiden ihmisten taloon. ”Modernissa mielessä” naisten oikeuksia ei ollut olemassa antiikin Kreikassa, ja naisilla ei myöskään useinkaan ollut sanomista oman aviomiönsä valintaan, sillä sopimisen hoiti yleensä tytön isä. (Fernández Guerrero 2021, 10–11.) Sukupuolten välisestä vallan epätasapainosta kertoo esimerkiksi se, että jokaisella naisella oli oma holhoojansa. *Kyrios* oli perheenpää, joka oli johtovastuussa taloudesta, tyypillisesti vaimostaan, lapsistaan ja naimattomista sukulaisistaan. Jos kuolevaisten logiikkaa sovelletaan jumalpantheonin, Kronoksen kukistumisesta johtuen Zeus toimisi *kyrioksena*, jolla olisi ylimpänä auktoriteettina ja Heran veljenä mahdollisuus päättää tämän avioliitosta jo perhesuhteiden perusteella. Vaikka kyseessä on vain pohdinta, tämä toisi ilmi ne monet tavat, joilla Zeus kykenisi käyttämään valtaansa Heraan alusta asti. Joka tapauksessa Saintin teoksen kontekstissa Zeuksen ja Heran avioliitto toisintaa sitä järjestystä, joka antiikin mytologiassa vakiintuneesti vallitsee. Näennäisestä lukkiutumisestaan huolimatta Heran asema on kuitenkin kompleksinen ja hän jatkaa toimintaansa useissa rooleissa. Tarkastelen niistä esimerkinomaisesti muutamaa Saintin version kannalta keskeisintä seuraavissa alaluvuissa.

2.2 Jumalten ja hirviöiden äiti – vanhemmuus ja valta

Avioliittoon yhdistyy usein ajatus lapsista ja perheen perustamisesta. Heraa ei ole perinteisesti mytologiassa nähty kovin äidillisenä, sillä hänet on määritelty niin voimakkaasti vaimouden kautta. (Fernández Guerrero, 28.) Hera ei suojele lastensa etuja samalla tavalla kuin Rhea tai Gaia, vaan hän pikemminkin koettelee näitä. (Pirenne-Delforge & Pironti 2022, 102.) Äitiys on jälleen yksi rooli, jota Hera ei voi suoranaisesti valita. Hän näkee lapset liittolaisina, jotka voisivat auttaa vastustamaan Zeusta (H, 112). Gaia vapautui Uranoksen julmuudesta poikansa avulla, ja Heran toive lasten tuomasta ratkaisusta heijastaa tätä kuviota. Antiikin mytologiassa jumalattaret olivat joko vaimoja ja äitejä, tai sitten he pysyivät voimakkaina

neitsyinä. Äitiys tarjosi joitakin etuja ja rajattua valtaa, mutta silti jumalattarien asema pysyi miespuolisille jumaluuksille alisteisena. (Lefkowitz 2007, 14.) Heran ensimmäinen lapsi liittyy erottamattomasti tapaan, jolla Zeus huijasi häntä, sillä Hera tuli raskaaksi tavalla, joka rikoi hänen koskemattomuuttaan. Hera ei halua, että kukaan ottaa lasta pois häneltä, joten hän synnyttää yksinäisyydessä. (H, 99.) Lapsi kasvoi vihasta, mikä näkyy hänen luonteessaan:

He's angry and squalling, an infant god given to fits of rage from the very start. His black eyes are hollow pools, and Hera feels the scarlet edge of his fury when he looks into them. She recognises it. He was conceived in violence and nurtured by the fermenting bitterness of her blood. When he suckles at her breast and she remembers how he came to be, she thinks he is nourished by venom, the curdling of her resentment against his father. (H, 99.)

Hera on suunnitellut lapselleen valtaistuinta Olympokselle, ja Zeus myöntääkin Arekselle paikan sodanjumalana. Ares on kuitenkin kiivas ja arvaamaton, joten Hera ei pysty vaikuttamaan tähän toivomallaan tavalla. Heran pidätetty raivo ilmenee hänen pojassaan, ja se turhauttaa häntä (H, 101). Heran on pakko synnyttää toinen lapsi Zeukselle ja toivoa tämän kohdalla parasta.

Saintin romaanissa seppäjumala Hefaistos on Zeuksen ja Heran yhteinen lapsi, kun toiset myyttiversiot kertovat Heran synnyttäneen tämän neitseellisesti. Joka tapauksessa äiti ei ole tyytyväinen lapsensa ulkonäköön ja olemukseen. (H, 117.) Hefaistoksesta ei ole ainakaan elämänsä alkutaipaleella havaittavissa minkäänlaista uhkaa isänsä vallalle, ja se turhauttaa jumalataria jälleen. Ares tai Hefaistos eivät kumpikaan vastaa Heran ihannekuvaa lapsista, joita hän odotti saavansa Zeuksen kanssa. Hera ajatteli avioitumisen korjaavan edes jotakin rikitusta kunniastaan, ja lastensa avulla hän uskoi voivansa voittaa Zeuksen kuten aiemmat sukupolvet olivat kukistuneet. Kuitenkin tämäkin toivo on turha. Niin avioliitto kuin äitiyskin ovat Heralle pakotettuja rooleja, joita hän ei pysty kääntämään voitokseen. (H, 117.) Zeuksen luotua kuolevaiset jumalten roolit vakiintuivat entisestään. Hera ei haluaisi tulla nähdyksi vain omien ahtaiden rooliensa kautta. Vaikka hän on jumalatar, hän ei voi pelastaa kuolevaisia naisia samalta kohtalolta, jonka hän itse on joutunut kokemaan. (H, 117.) Hän ei voi luvata näille perheonnea tai turvallisia aikoja yhtään sen enempiä kuin itselleen.

Heralla on kuitenkin keinonsa haastaa Zeuksen valta jälkeläisten kautta, mutta nämä jälkeläiset eivät saa alkuaan avioliitossa. Heran ja hirviöiden välillä on jo mytologiassa vahva yhteys,

ja Saintin romaani vahvistaa sitä entisestään. Haastatteluissa Saint on tuonut esiin Heran vähemmän tunnetun epiteetin “Hirviöiden äitinä.” Saintin mukaan Heran taipumus kasvattaa hirviöitä muodostaa Zeuksen vallalle perustavanlaatuisimman haasteen (The Nerd Daily 2024). Eräs Zeuksen vakavimmista haastajista on käärmehirviö Tyfon, joka tavoittelee Zeuksen asemaa. Versiot Tyfonin vanhemmista vaihtelevat. Hesiodoksen *Jumalten synnyn* mukaan Tyfonin vanhemmat ovat Gaia ja Tartaros, mutta Saint käyttää versiota, jossa Hera synnyttää Tyfonin neitseellisesti. (“Hymn to Apollo” 2003, 43–46). Saintin Hera ei kuitenkaan ilmoita aikeistaan miehelleen, vaan toimii pohjamyyttejä enemmän salassa. Gaian avulla Hera onnistuu synnyttämään jotakin uutta ja arvaamatonta. Myyteissä Heran synnyttämä hirviö toimii vastauksena Zeuksen tyttären Athenen syntymään. Zeus synnytti Athenen yksin nieltyään tämän äidin Metiksen. Saintin versio vihjaa Athenen syntyneen äitinsä jäänteistä, joten hänen alkuperänsä on brutaali. Heran tapauksessa käynnistävänä tekijänä on hänen palava raivonsa ja epätoivonsa. (H, 131.) Hera on ollut vihainen kauan, ja Tyfonin voikin kirjaimellisesti nähdä vihan hedelmänä. Saintin Hera kykenee tuntemaan aitoa äidinrakkautta ja halua suojella, mutta tämä taipumus on kytköksissä siihen, kuinka paljon hänellä on vaikutusvaltaa tilanteeseen. Hera ei ole ehkä varma siitä, millaisen lapsen hän saa, mutta hän on itse pyytänyt Gaialta lasta, joka kykenisi nousemaan Zeusta vastaan. Tyfon saattaa olla hirviö, joka ei vastaa “jumalallisia kauneusihanteita”, mutta hän ei ole kytköksissä Zeukseen ja kuuluu vain Heralle:

The sight of him ignites a love she never dreamed of knowing. Perhaps it’s because she laboured so hard to bring him forth, and the relief that it is over is so great. Perhaps it’s because he is the first thing that has ever been only hers. No other creature in the world knows of his existence – except, she thinks, for Gaia, from whom nothing can be hidden. He belongs to no one else but Hera. And to her, he is flawless. (H, 136.)

Hera saattaa puhua Tyfonista, kuin omistaisi hänet, mutta hän kuitenkin rakastaa hirviölastaan tämän itsensä takia. Hän yrittää suojella tätä kaikin tavoin luovuttamalla hänet käärmejumaltar Ekhidnan suojelukseseen. Hän on jopa luonteensa vastaisesti valmis neuvottelemaan suoran käskemisen sijaan, mikä kertoo Heran todella välittävän poikansa turvallisuudesta. (H, 142). Hera näkee Tyfonin yhtenä osana Gaian suunnitelmaa mahdollistaa uusi järjestys, ja tällä tavalla hän myös yrittää sietää kärsimiään vääryyksiä.

Tyfon kasvaa piilossa muiden katseilta ja aikuistuttuaan rakastuu kasvattiäitiinsä. Pari saa kokonaisen katraan hirviömäisiä lapsia. Hera vierailee usein heidän luonaan ja iloitsee hirviöperheensä kasvusta: “Hera has her happiest moments in the Tartarean caves with her monsters. She barely thinks of her Olympian family when she comes here. It’s this family that matters most; this family that seems more real.” (H, 153.) Hera voimaantuu nähdessään hirviöidensä kasvavan ja kukoistavan. Hän samaistuu hirviöihin, koska näitä syrjitään samalla tavalla kuin häntäkin ja kaikkia muita naisia kollektiivisesti. (H, 151.) Hirviöiden seurassa Hera voi olla oma itsensä ja unohtaa Olympoksen murheet.

Hera haluaa suunnitella vallankaappausta, mutta Tyfon on malttamaton ja päättää toimia yksin. Tyfon vaikuttaa voittamattomalta ennen kuin Zeus saapuu salamoineen ja onnistuu kukistamaan tämän. Heran voimattomuuden puuttua tilanteeseen tekee pahemmaksi se, että häntä pidättelee juuri Athene, Zeuksen “täydellinen” tytär. (H, 160.) Hera on kyvytön estämään Tyfonin tuhoa, mutta hän osoittaa omanlaistaan valtaa myöntäessään vastuunsa ja osallisuutensa tapahtumiin: “She won’t let any of them think she is afraid. She won’t fall to her knees and beg for any forgiveness. She takes her time, making sure her voice doesn’t crack, infusing her tone with the contempt she feels.” (H, 162.)

Rangaistukseksi Zeus kahlehtii Heran roikkumaan tyhjyyden päälle. Sainin romaanissa keskeistä on juuri rangaistuksen syy, sillä Hera ei joutunut kahleisiin “ilkeän äitipuolen” roolinsa tähden (ks. Pseudo-Apollodorus), vaan siksi, että hän uskalsi uhmata Zeusta synnyttämällä tälle haastajan. Heran kyky luoda vaarallinen hirviö ei ole vahinko, vaan osoitus kyvystä toimia ja tuottaa uutta myös ilman miehistä panosta. Zeuksen pyrkimys kitkeä vaimonsa autonomia näyttäytyy osana laajempaa kontekstia, jossa patriarkaalinen järjestys riistää naisilta toimijuuden. (Decker 2016, 754.) Äitiys on kuitenkin naisille mytologiassa usein keino tulla tunnustetuksi edes jollakin tasolla, ja tämä ilmenee siinä, että perhesuhteisiin vetoamalla Hera saa poikansa Hefaistoksen avaamaan kahleet. Hefaistos tiedostaa sanojen voiman: “You’re my mother”, he says, tilting his head to one side. “How could I leave you?” (H, 169.) Hefaistos tosin joutuu maksamaan uskollisuudestaan Zeuksen viskatessa tämän alas Olympokselta. Zeus kieltää Heraa etsimästä poikaansa, ja uhkauksen edessä hänen täytyy totella. (H, 186.)

Heran tapa osoittaa uskollisuutensa Zeukselle ilmenee jälleen uusina lapsina tämän kanssa. Tällä kertaa he saavat kaksi tytärtä. Hera nimeää Heben ikuisen nuoruuden mukaan, ja tästä

tulee myöhemmin jumalten juomanlaskija. Eileithyia puolestaan saa Heralta roolin suojella synnytyksiä, ja hän voi vain toivoa tämän sopeutuvan rooliinsa paremmin kuin äitinsä. Kumpikaan tyttäristä ei saa valtaistuinta Heran toiveista huolimatta. (H, 186.) Saint on haastatteluissaan viitannut Heran roolin rajautuvan usein kotiin (Baugher Milas 2024), ja Heran pakko pysyä Olympoksella todistaakseen uskollisuutensa on esimerkki tästä troopista. Jumalattarien liikkuvuutta koskevassa tutkimuksessa (Konstantinou 2018, 92) Heran pysymistä Olympoksella voidaan katsoa vallan näkökulmasta, mutta Saintin teoksen tilanteessa Hera samaistuu enemmänkin esimerkiksi ateenalaisiin naisiin, jotka pyrittiin pitämään tiukasti sisätiloissa holhoojiensa katseen alla. Herastaa esitetään äidillisempi puoli kuin perinteisesti on totuttu näkemään, mutta Hera ei saavuta täyttymystään myöskään lastensa kautta. Avioliitto ei onnistu poistamaan kaltoinkohteluun liittyvää kipua, koska pakotettu rooli ei yrityksestä huolimatta tunnu omalta. Tyfon oli Heralle mahdollisuus parempaan järjestelmään, mutta Zeus vei senkin häneltä. Jos Hera on jossakin taitava, niin sanallistamaan epätoivonsa: “She’s defeated. Trapped in the palace, her influence diminished and her hopes buried underneath a volcano.” (H, 180.) Saintin Hera ei kuitenkaan lannistumisestaan huolimatta ikinä luovuta, joten hänen tottelevaisuutensa on väliaikaista.

2.3 Uskollisesti uskonon – toisenlaiset odotukset ja pyrkimys tasapainoon

Heran ja Zeuksen avioliitto muodosti mytologisen esimerkin myös maallisille avioliitoille, kuten aiemmin totesin. Tyypillistä oli puolisoiden välinen ikäero, mikä vaikutti myös emotionaaliseen välimatkaan. Avioliitto oli naisille koko elämää määrittävä merkkipaalu, kun taas miehet avioituivat myöhemmällä iällä hankkiakseen laillisia jälkeläisiä. Zeuksen ja Heran lähökohdat olivat tasavertaisemmat, sillä he olivat samasta suvusta ja he myös kasvoivat osin yhdessä. Heran ei tarvinnut vaihtaa *oikosta* avioliitossaan, vaan hän pysyi ”omassa suvussa.” Kuitenkin Heran tilanne huononi avioliiton myötä monin tavoin, kun hän joutui yhä tiukemmin puolisoveljensä valvontaan. Heran *telos* vaikutti löytyvän Zeuksen rinnalta, vaikka hän tahtoikin muuta. Olennaista avioliiton dynamiikassa on puolisoiden välinen epäsuhta. Zeuksella on ollut omia rakkaussuhteitaan ennen Heraa ja hänellä on täysi vapaus jatkaa niitä, kun taas Heran on hylättävä pelkkä ajatuskin jatkaa huolettomia suhteita, joita hänellä eri jumalien kanssa nuorena oli (H, 104). Unkarilaisen filologi Carl Kerényin mukaan Hera suojelee juuri naisen näkökulmasta ilmenevää avioliittoa, jossa nainen saavuttaa potentiaalinsa olemalla uskollinen yhdelle aviomiehelle. (Kerényi 1951, 158.) Näkökulmaa on pidetty yleisesti mielenkiintoisena, mutta sen on katsottu myös jättävän huomiotta ne mahdollisuudet, joita

naisilla klassisen kauden Kreikassa rajoitteistaan huolimatta oli (Fernández Guerrero, 2021, 18). Saintin teoksen kontekstissa Fernández Guerreron arvio on osuva, sillä Saint on pyrkinyt luomaan Herasta hahmon, jolle avioliitto ei ole lopullinen arvon mitta.

Teoksessa Hera joutuu jatkuvasti pettymään hänelle sysättyyn rooliin, ja hänen täytyy lisäksi sietää puolisonsa kaksinaismoralismia. Roolit ovat erilaiset miehelle ja vaimolle niin kuolevaisten kuin jumaltenkin yhteisössä:

He pauses. The moonlight silvers the broad outline of his shoulders, and she notices the thunderbolt gleaming at his waist. Everything about him radiates power and control, from his easy stance to the disinterest in his eyes. "I love you," he says "but marriage is something different for you than it is for me."

He has her, is what he means. Love for him is about possession, she knows. It's not something that will bind him. (H, 127.)

Heran asema avioliiton jumalattarena on peräisin Zeukselta, joten on ymmärrettävää, että Zeus sanelee myös ehdot. Suostutellessaan Heraa avioliittoon Zeus väitti kaivanneensa tätä aina, mutta Zeuksen temperamentti ei lopulta tunne ikuista ja kestäväää rakkautta. Heralla saattaa olla laillinen aviovaimon status, mutta se ei estä Zeuksen moninaisia sivusuhteita. Herallekaan avioliitto ei ole todiste "rakkauden täyttymyksestä", vaan se on hänelle pakotettu kahle, josta hän jatkuvasti koettaa pyrillä irti. Saint tulkitsee, että Heran viha Zeuksen pettämistä kohtaan ei lopultakaan johdu kateudesta, vaan ennemminkin halusta säilyttää itsellään edes kunnioituksen rippeet. (Baugher Milas 2024.) Kun Heralle kerran on annettu rooli, jota hän ei ole saanut valita, hän haluaa säilyttää siihen edes jonkinlaisen otteen. Heran kateus ei siis tulkintani mukaan kohdistu Zeukseen mustasukkaisessa mielessä, vaan hän on enemmänkin kateellinen siitä, mihin kaikkeen Zeus pystyy, mutta hänelle ei anneta mahdollisuutta. Kyvyttömyys vapautua aiheuttaa Herassa raivoa, ja tämä saattaa johtaa pikkumaisina pidettyihin tekoihin.

Zeus ei ole mytologiassa himojensa suhteen nirso, ja hänellä onkin kokonainen joukko viettelyskohteita. Heran strategia on teeskennellä tietämätöntä niin kauan kuin mahdollista, mutta lopulta hän saa aina tietää syrjähyypistä. (H, 127.) Heran motiiveja miehensä toimiin puuttumisessa on kuvattu selektiivisiksi (Fernández Guerrero 2021, 18), sillä hän välittää useammin Zeuksen suhteista kuolevaisiin kuin kuolemattomiin. Saintin uudelleentulkinnassa syy

voi löytyä siitä, että Hera näki ihmisten luomisen alusta asti turhana projektina, ja myös siksi, että kuolevaisia on helpompi vahingoittaa kuin kuolemattomia. Zeuksen toimien seuraamisesta tulee Heralle pakkomielle, ja hän on kiivaasti vainoamassa Zeuksen valloituksia juuri siksi, koska hän ei voi suoraan käydä tätä vastaan (The Nerd Daily 2024). Saintin romaanissa Heran prioriteetteja ohjaavat toisaalta kohteen haavoittuvuus, mutta myös uhka Olympoksen järjestykselle. Koska Heran lapset eivät onnistuneet saamaan juurikaan valtaa, Hera ei halua vapaana olevien valtaistuinten täyttyvän Zeuksen lehtolapsista, koska se vain osoittaisi Heran taas häviävän valtakamppailun. Sen takia Hera on huolissaan esimerkiksi titaanitar Leton ja Zeuksen tulevista lapsista. (H, 202.) Heralla on erityisen läheinen suhde tyttärensä Eileithyiaan heidän risteävien vastuualueidensa kautta, ja hän saa tyttärensä pitkittämään Leton synnytystä vetoamalla tyttärensä velvollisuudentuntoon äitiään kohtaan. (H, 202.) Ohjeiden sisältämän aukon vuoksi Artemis ja Apollon kuitenkin syntyvät, ja osoittautuvat syntyperänsä mukaisesti voimakkaiksi jumaluuksiksi. Zeuksen aiemman tyttären Athenen tavoin Artemis osoittautuu kykeneväksi vaatimaan omia oikeuksiaan. (H, 218.) Samoin Apollon osoittaa mahtinsa taitavana jousiampujana, joka voi sekä tuhota, että parantaa. Lastensa kautta Zeus onnistuu tuhoamaan Heran ikioman hirviösukuhaaran, kun Apollon tappaa tauteja ihmisten keskuuteen levittävän käärmejumalatar Ekhidnan, Heran miniän. (H, 280.) Zeus suhtautuu asiaan väheksyvästi kertoen uutisen kuin ohimennen, mikä osoittaa useimpien jumalten marginalisoivan asenteen hirviöitä kohtaan.

Heran kostoretki miehensä rakastajia kohtaan alkoi, kun hän joutui nymfien harhauttamaksi. Erityisesti Ekho-niminen nymfi raivostutti Heraa lumoavalla laulullaan, varsinkin, kun se herpaannutti tietoisuutta Zeuksen toiminnasta. (H, 192–193.) Jumalten kosto ottaa mytologiassa usein *contrapasson* muodon, jossa loukattu osapuoli hyökkää loukkaajaansa vastaan samankaltaisin asein. (Pirenne-Delforge & Pironti 2022, 47.) Kuten edellä totesin, Hera ei pysty suoraan käymään Zeusta vastaan, mutta hän pystyy projisoimaan omaa tuskaansa muihin. Verrattuna entiseen vapauteensa nuoruudessaan avioliitossa Hera on vailla ääntä, “vain kaiku itsestään”, ja hän vie myös nymfiltä vapauden valita itse sanansa. Valta riistää toiselta jotakin tekee Herasta edes hetkeksi voimakkaan, ja kerran aloitettuaan hänen on vaikea lopettaa, vaikka hän ei pysty jäljittämään kaikkia Zeuksen himon kohteita. Heran vihasta tulee hänen tavaramerkkinsä, jota muut varovat. (H, 199.) *Eris* on keino, jota Hera käyttää, kun hänen asemaansa on loukattu, ja Saintin versiossa Hera pyrkii löytämään raivostaan myös jotakin rakentavaa. Heran viha on osoitus siitä, että hän uskaltaa vaatia ja olla päättäväinen toivottomassakin tilanteessa. (Baugher Milas 2024.)

Jumalat eivät ole antiikin mytologiassa kaikkivoipia, mikä näkyy heidän kyvyttömyydessään uhmata kohtaloa. Erityisesti tämä pätee kuolevaisten kohdalla. Hera kuitenkin kykenee hyödyntämään ennustusten hämäriä sanamuotoja, mikä puolestaan vaikeuttaa Zeusten lasten taivalta suuruuteen. Hera saa Eileithyian pitkittämään Herakleen synnytystä ja puolestaan Eurystheuksen syntymään etuajassa. Siten Herakleesta ei tule ennustusten kuningasta, vaan hän joutuu olemaan Eurystheuksen alaisuudessa. Hera yrittää tappaa Herakleen tämän ollessa vauva, mutta väkivahva Herakles puolestaan kuristaa käärmeet, jotka Hera usutti pojan kimp- puun. (H, 272–273.) Heran motiivi ei jälleen ole pelkästään mustasukkaisuus, vaan enemmän- kin Herakleen tulevaisuus hirviöiden, Heran oikean perheen tappajana. Onkin ironista, että Herakleen nimi tarkoittaa “kunniaa Heralle.” Heralle rakkaiden hirviöiden surmaaminen juu- rikin tekee “sankareista” Heran silmissä kunniantomia. Kun Herakles selviää käärme- hyökkäyksestä, Hera kokeilee toista taktiikkaa. Hän antaa Herakleen varttua aikuiseksi ja sit- ten käskää hulluuden ja raivon jumalatarta Lyssaa sekoittamaan tämän pään. (H, 275–278.) Aiemmin Hera oli aiheuttanut Dionysoksen hulluuskohtauksen sekoittamalla Tyfonin myrk- kyä tämän viiniin. (H, 258–259.) Heralle on tyypillistä hyökätä vihollisiaan vastaan näiden omilla aseilla. Hera tuhosi Dionysoksen äidin Semelen vetoamalla tämän turhamaisuuteen. Kun Semele pyysi Zeusta näyttäytymään jumalallisesta muodossaan, hän paloi tuhkaksi, mutta Zeus pelasti poikansa ja laittoi hänet reiteensä kasvamaan. (H, 250–251, 257–258.) Heraa turhauttaa Zeuksen jälkeläisten vaikutus ja ylivoima, joten hän tekee kaikkensa, jotta nämä eivät menestyisi. Hän löytää keinoja toimia Zeusta vastaan, mutta aina kapinointi ei ole mahdollista. Hera ei pysty auttamaan karkotettua Hefaistosta, mikä johtaa pojan tuntemaan katkeruutta äitiään kohtaan. Rampautunut Hefaistos palaa kosto mielessään, ja Hera joutuu lahjaksi saamansa valtaistuimen vangiksi. (H, 293.) Hera aliarvioi poikansa ja joutuu kär- simään siitä, mutta juuri Zeuksen antama käsky olla etsimättä Hefaistosta aiheutti Heran vastoinkäymisen. Heran tekoja ohjaa halu suojella, mutta toisaalta hän haluaa myös nähdä muiden olevan tarpeeksi arvokkaita hänelle. Hera turhautuu, jos muut eivät täytä hänen heille asettamia odotuksia, ja tämä koskee myös Hefaistosta, joka joutuu itse löytämään oman paikkansa ja todistamaan oikeutensa olla osa Olympost. Hera sietää niitä Zeuksen jälkeläisiä, jotka pysyvät nöyrinä, mutta ylpeydestä hän rankaisee. (H, 268.) Järjestyksen ylläpitäminen on jumalattarelle äärimmäisen tärkeää. Hän haluaa asioiden pysyvän jokseenkin vakiona, ja esimerkiksi kuolevaisten luominen mullisti jumalten elon ennennäkemättömällä tavalla. Muutosten edessä Heran strategia koostuu usein tilanteisiin reagoimisesta, koska hän ei voi suoraan estää Zeusta tekemästä oman päänsä mukaan.

Hera odottaa jatkuvasti asioiden muuttuvan, vaikka joutuukin jatkuvasti pettymään toiveisiinsa. Tällä tavalla Heran vaikeudet tarjoavat samaistumispintaa ja jopa voimaantumisen mahdollisuuden odotusten ristipaineissa pyristeleville. Käsitelmäni mukaan tämä on eräs Saintin ajatuksia ohjaavista periaatteista teoksessa. (Baugher Milas 2024.) Kuitenkin kirjoitusprosessin taustalle ehkä olennaisimpana osana on Heran vapautuminen toimijuutta rajoittavasta asetelmasta. Siksi käsittelen kolmannessa luvussa vielä tarkemmin Heran tarinaan uudelleenkirjoituksessa tuotuja käännteitä.

3 Postolympiaalinen järjestys Heran vapautumisen mahdollistajana

Työni kolmas kappale on oikeastaan syy, miksi päätin tehdä tutkielmani juuri *Herasta*. Sain-tin teokselle luoma lopetus on esimerkki siitä, kuinka myyttien versiointi on edelleen osa kirjallista perintöämme. Voidaan sanoa, että länsimaissa käsite ”yhteisestä kulttuurista” on haa-listumassa, koska perinteiset tarinat eivät ole yhtä kollektiivisesti tunnettuja kuin aiemmin. (Doherty 2003, 9.) Elämämme postmodernismi pirstaloi tuttua pitämämme tarinat pienempiin osiin antaen niille muuntuneita merkityksiä. Myös Saintin romaanissa vallinneen olotilan muutos antaa Heralle mahdollisuuden siirtyä eteenpäin häntä piinanneesta alistavan avioliiton kehästä. Tarvitaan kuitenkin ensin omanlaisensa mullistus ennen kuin asiat voivat asettua uusiin uomiinsa.

3.1 Kivettynyt Zeus – sopeutumisen välttämättömyys

Heran asemaa jumalpantheonissa leimaa vaikeus sopeutua. Hän joutuu elämään järjestelmässä, joka kyseenalaistaa jumalattaren vallan perusteistaan lähtien. Hera joutuu toimimaan olosuhteissa, jotka eivät ole hänen vapautensa kannalta otolliset. Heran syntyperä ja merkitys titaanien syrjäyttämisessä vastaa Zeuksen roolia, mutta silti hän joutuu Zeuksen alistamaksi vaimoksi. Saint tulkitsee Heran sorretun statuksen kuvaavan niitä patriarkaalisia lainalaisuuksia, joiden perusteella menestyviä naisia pyritään alentamaan. (Baugher Milas 2024.) Heran asemalla on merkitystä lähinnä Zeuksen henkilökohtaisen mahdin nostossa. Koska Zeuksen ja Heran avioliitto on koko instituution pohja, molempien puolisoiden pitää olla olemukseltaan täydellisiä. Yhteiskunnan patriarkaalisen järjestyksen takia myöskään jumalallinen avioliitto ei ole parin oikeuksien suhteen tasavertainen. Arkeologisten löytöjen perusteella on esitetty, että Heraa palvottiin itsenäisenä neitsytjumalattarena, ennen kuin hänet liitettiin mytologiassa Zeuksen vaimoksi. Hän hallitsi taivasta, maata ja manalaa, eikä hänellä ollut puolisoa. (Fernández Guerrero 2021, 3–4.) Hera siis hallitsi samoja alueita, joista hän jäi veljiensä jaossa osattomaksi. Saintin Hera ei ollut nuoruudessaan itsevaltiainen, vaan osa jumalten yhteishallintoa. Kuitenkin juuri roolien määrittelemättömyys tarjosi hänelle vapauden, jota vaimous ei tuonut. Hera ei koskaan täysin sopeutunut patriarkaaliseen ryhmädynamiikkaan (Fernández Guerrero 2021, 13). Hera ja Zeus riitelivät jatkuvasti, ja asetelma vaati Heralta jatkuvaa mukautumista. Hera *Teleiasta* tuli juuri sellainen persoonallisuus, jota hän itse vihasi. Saintin mukaan Heran häikäilemättömyys on keino selvittää hänelle epäedullisessa maailmassa, mutta

harkitseamattomuus saa hänet myös tekemään virheitä. (The Nerd Daily 2024.) mytologiassa Saint purkaa ratkaisullaan myyttiä jumalten erehtymättömyydestä. Hera valitsee kohteensa usein väärin, mutta se johtuu siitä, että hän ei voi hyökätä Zeusta vastaan helposti suoraan. Saintin mielestä eräs hänen teoksensa opetuksista on ”oikeiden vihollisten” tunnistaminen, jota Hera ei aina sokeassa raivossaan hallitse. (The Nerd Daily 2024.) Kuten aiemmin mainitsin, tukahdutettu raivo piinaa Heraa jatkuvasti, ja hänen on pakko purkaa turhautumistaan edes johonkin. Voi siis sanoa, että Hera tiedostaa vihollisuhteen Zeukseen, sillä se on hänen perustansa ryhtyä avioliittoon tämän kanssa: ”He’s made her the goddess of marriage, thinking she’s nothing more than a dutiful wife. But he never imagines the mistake he’s made in making her his enemy and inviting her in so close.” (H, 105.) Avioliitto antaa Heralle mahdollisuuden tarkkailla Zeusta, mutta hän on silti usein kykenemätön puuttumaan tämän toimintaan. Zeus tiedostaa tämän, ja hän nälvii Heraa tämän menetetyistä vapauksista rapauttaen osaltaan hänen vähäisiäkin vallanmurusiaan. Jumalat muodostavat verkoston, jossa he ovat keskenään vuorovaikutteisessa kytköksessä. Heran asema peilautuu usein erityisesti muihin jumalattariin. Esimerkiksi Zeus vertaa häntä neitsyenä pysyttelevään Artemikseen:

”She’s young,” Zeus says. ”You were once, and I remember how you used to wander in the woods.” His voice lowers even more, horribly intimate. ”Maybe you found other attractions there.” He pauses. ”But then you discovered a taste for ruling. Maybe Artemis will do the same, one day. She might be glad of the throne I’ve given her, and maybe I will be too. It might be time for someone ... fresher. A different kind of goddess on Mount Olympus.” (H, 221.)

Lainaus kuvaa jälleen osaltaan Zeuksen ja Heran välistä epätasapainoa. Teoksen alkupuolella Hera sanoo, että Zeus ei osoita tietämisen merkkejä hänen lemmenseikkailuistaan (H, 28), mutta tämä ajatus osoittautuu nyt virheelliseksi. Zeus on hallinnut kuviota koko ajan, ja hän käyttää tietojaan taas yhtenä aseena pilkassa. Zeuksen kuvaus ei ole sikälikään osuva, sillä jumalat hallitsivat yhdessä ennen kuin Zeus otti vallan itselleen. Heran halu hallita ei ollut mikään löydettävä asia, vaan enemmänkin piirre, jota Zeus pyrki jatkuvasti rajoittamaan. Tehdessään itsestään Olympoksen kiistattoman valtiaan, Zeus tuhosi aiemman toimivan järjestelmän alistaen muut tahtoonsa. Antiikin mytologisessa perinteessä olennaista on, että Zeus on viimeinen lenkki jumalallisten hallitsijoiden ketjussa, mutta Saintin teos kyseenalaistaa tämän luomalla toisenlaisen lopun. Läpi teoksen Hera on miettinyt strategioita järjestyksen haastamiseen, mutta asioiden saama käänne yllättää hänet itsensäkin. Jumiutumisen on ollut eri muodoissaan eräs teoksen kantavista teemoista, ja tällä on ollut suoria implikaatioita Heran

vallankäyttöön. Myyteissä jumalten ja kuolevaisten välinen valtahierarkia on selvä, ja kuolevaisten on toteltava jumalia rangaistuksen uhalla. Aluksi Hera ylenkatsoo kuolevaisia pitäen näitä vähempiarvoisina ja heikkoina. (H, 36–37.) Heran rooli avioliiton jumalattarena siihen, että kuolevaiset naiset pyytävät häneltä apua avioliittoihinsa. Palvottuna oleminen nostaa osaltaan Heran statusta, vaikka hänelle annettu asema onkin pakotettu. Kuolevaiset valtaavat toiminnallaan yhä laajemman osan jumalten elämästä tarjoten huvia ja murhetta. Ihmisten nousevalla merkityksellä on yhä laajempaa vaikutusta jumaliin.

Kuolevaiset ovat jumalille suuressa määrin leikkikaluja, ja Herakin suhtautuu heihin alentuvasti. Hän kuitenkin tajuaa ihmisten merkityksen haastaessaan Zeuksen heeros-jälkeläisten mahdin omalla sankarillaan Jasonilla. (H, 304–305.) Jasonin retkueen argonauttien retken seuraaminen tarjoaa jumalille viihdettä ja jännitystä sekä Heralle mahdollisuuden korottaa omaa asemaansa edes hetkellisesti. Samaan jatkumoon jumalten ja kuolevaisten elämien yhteenkietoutumisessa sijoittuu Troijan sota, joka jakaa jumalat kilpaileviin leireihin, jotka kilvoittelevat keskenään troijalaisten ja kreikkalaisten satureiden kautta. Merkittävää on se, että Saintin romaanissa sodan motiivi ei löydy jumalatarten kauneuskilvasta, ja Hera ei valitse puoltaan loukatun kunniansa tähden hävittyään kisan. Sen sijaan Heran motivaattorina valita kreikkalaisten puoli on jälleen suuremmassa kytköksessä Zeukseen, sillä Pariksen ryöstämä Helena on myös Zeuksen avioton jälkeläinen. Lisäksi Hera ei syty sodan syyille, joka on käytännössä kiista naisen omistajuudesta: *“What’s wrong, Hera thinks, with fighting for power and wealth? For the thrill of conquest, for the promise of glory?”* (H, 314.) Asentestaan huolimatta Hera löytää sodasta sisältöä, ja taisteluiden lakattua hän tuntee olonsa tyhjäksi. Kuolevaiset houkuttelevat häntä puoleensa uudelleen ja uudelleen, ja Hera tiedostaa tämän riippuvuuden, josta hänen sisarensa Hestia oli jo aiemmin varoittanut. Kun jumalat ovat viimein saavuttaneet eräänlaisen yhtenäisyyden, Hera pelkää kaiken murenevan. Jumalat lähtevät yksi kerrallaan autioittaen Olympoksen.

Teoksen käänne rakentuu siitä, että asiat tapahtuvat toisella tavalla kuin aiemmin. Mytologian lukitut asetelmat tulevat haastetuiksi, mutta eteenpäin siirtyminen ei ole siltikään helppoa. Olennaista on tilanteen tiedostaminen, ja tässä teos avautuu eksistentiaaliselle tulkinnalle. Kuolemattomuudestaan huolimatta jumalat ovat kuitenkin inhimillisiä ja tarvitsevat kuolevaisten palvontaa lopussa yhä enemmän. Jumalat loivat ihmiset, mutta ajan myötä jumalten tarve ihmisille kasvoi suuremmaksi kuin ihmisten välttämättömyys pyytää jumalilta tukea. Kun ihmiset luotiin alkujaan palvelemaan jumalia, nyt jumalat löytävät identiteettinsä

yhä enemmän kuolevaisten kautta. Kuolevaisten elämään vaikuttaminen antaa Herallekin tunteen vaikutusvallasta, vaikka hän aluksi pitikin kaikkia kuolevaisia turhina. Kasvavan riippuvuussuhteen voi katsoa vertautuvan vanhuuteen, vaikka jumalat eivät perinteisessä mielessä kuole.

Heran ja Zeuksen välinen ero tulee esiin uudessa tilanteessa. Kun Hera on joutunut taistelemaan asemastaan jatkuvasti, Zeus on ottanut asemansa lähestulkoon annettuna. Myytillisessä hierarkiassa Zeus on hallitsijaketjun viimeinen lenkki, joka on onnistunut kukistamaan kaikki kohtaamansa viholliset. Sainnin luoma skenaario on kuitenkin erilainen, sillä vallan murenemiseen ei vaadita eepisiin mittoihin nousevaa kohtaamista hirviön kanssa, vaan pelkkä aika ja lisääntyvä eksistentiaalinen tyhjyys riittävät muutokseen. Hera ei tajua sitä heti, sillä tilanne on hänelle niin uusi:

”Hera is sure they’ll be back. The end of a god’s reign is written in fire and disaster; the sky burns and collapses, mountains tumble, and the scars are carved deep into the earth. It doesn’t stutter and drift to a quiet ruin. That won’t be how it ends. Zeus still has his throne, and on the earth the mortals still huddle together and pray.” (H, 332.)

Jumalten hupeneva vaikutusvalta näkyy Olympoksen tyhjentymisenä. Toiminta muuttuu mekaaniseksi ja menettää merkitystään. Selvänä pidetty järjestys murtuu, kun edes Zeusta ei kiinnostakaan maailmanmeno entiseen tapaan. Zeus olettaa vankasti kaiken pysyvän samana suostumatta luopumaan kannastaan. Vaikka jumalat tuntevat yhä suurempaa tarvetta hakeutua ihmisten pariin, Zeus ei liikahtaa valtaistuimeltaan. Roolit muuttuvat, kun Heran tietoisuus asioista on suurempi kuin hänen aviomiehensä. Zeuksen apaattisuus ja välinpitämättömyys sitoo hänet paikalleen tehden Herasta tätä vapaamman kuolevaisten ja jumalten riippuvuussuhteesta huolimatta. Zeuksen asema ei ole enää yksiselitteisen varma: “He’s too afraid. He doesn’t know whether he’s stronger than she is anymore, not for certain. And he doesn’t dare find out.” (H, 333.) Herankin oma entinen voima on hupenemassa ja hänen olonsa on raskaampi. Tulkitsen tämän jumalten versioksi vanhenemisestä, sillä ajan kuluessa he eivät itse pysty pitämään perintöään kasassa, vaan tarvitsevat kuolevaisten apua pysyäkseen tärkeinä.

Heran liikkumavapaus on ollut teoksessa monessa kohdin rajattu, mutta juuttuessaan menneeseen Zeus puolestaan jähmettyy valtaistuimelleen. Hera pääsee todistamaan aviomiehensä rappiotilaa ja kohtaamaan tämän viimein silmästä silmään:

”Power thrills up inside her with every word. Not the power to tear up the world by its roots, not wild and reckless and explosive. It’s something else: the anger

that’s choked her soul for aeons now flowing free, at last directed at the right target, at the source of all her pain. There is no one else standing in between them now.” (H, 338.)

Saintin Heraa ohjaa voimakas turhautuminen ja hänelle ominainen raivo. Se on muhinut Heran sisällä pitkään, ja viimeinkin hän pääsee purkamaan sen oikeaan kohteeseensa. Saintin mukaan Heran raivo on luonteeltaan tuhoavaa ja se on noussut häntä selvimmin määrittäväksi tekijäksi. (Baugher Milas 2024.) Jatkuva kauna vaikuttaa tulkintani mukaan Heran arvostelukykyyn kaventaen hänen toimintarajojaan entisestään. Niin kauan kuin tilanne jatkuu entisellään Heran ei ole mahdollista päästä eteenpäin, ja Zeuksen jatkuva painostava läsnäolo ja lähisuuhdeväkivallan kehä on edelleen olemassa. Alkoholisoituneesta ja laiskistuneesta Zeuksesta ei ole kuitenkaan Heralle enää entisenlaista uhkaa, ja tilanne purkautuu vähä vähältä. Heran on nyt mahdollista viimein saada haluamansa, mutta vapauskin on suhteellista:

”Hera lets her gaze drop to the weapon, the instrument of Zeus’ control, the threat he has wielded over her and all the other gods since he used it to overthrow the Titans. His sacred thunderbolt is within her grasp if she wants it, and there is nothing he can do to stop her from taking it. She watches the thought spread across his face like the rising dawn. The horror in his eyes warms the frost in her bones, freeing her from its grip so she can take a step and then another, only a few paces bringing her to it.” (H, 339.)

Salama on eräs Zeuksen keskeisimmistä attribuuteista, ja ottamalla sen haltuunsa Hera samalla riistää symbolisesti Zeukselta tämän vallan. Zeus menetti otteen salamastaan muuttuessaan kiveksi, ja tulkitsen edelläolevan katkelman Zeuksen ”kuolinkamppailuksi.” Zeus ei kykene muuttumaan, ja juuri kyvyttömyys mukautua koituu hänen tulokseen. Jumalalle ikuinen jähmettyminen on yhtä kuin kuolema, ja Zeus ei pysty pysäyttämään muutosta. Sopeutumattomuus tarkoittaa paikalleen jähmettymistä ja mahdottomuutta toimia. Hera on kohtaamistaan vaikeuksistaan huolimatta puolisoaan joustavampi, mikä pelastaa hänet samalta kohtalolta. Jos Heran tilannetta tarkastelee kolmen ikäkauden mallin kautta, Hera on nyt saavuttanut elämänsä kolmannen vaiheen *chēran*, eli leskeyden. *Chēra* viittaa Heran eristytyneisyyteen aviomiehestään, sillä kuolemasta johtuva ero olisi jumalien

kuolemattomuuden takia problemaattinen. (Pirenne-Delforge & Pironti 2022, 115.) Kuitenkin tässä tapauksessa voi puhua kuolemasta ja lopullisesta erkaantumisesta, sillä Zeus ei enää pala entiseen muotoonsa. “Leskeys” antaa Heralle mahdollisuuden rakentaa uutta tulevaisuutta irrallaan aviollisista kytköksistä. Kontekstina on hyvä huomioida, että kuolevaistenkin parissa naisen asema leskenä oli usein parempi tarjoten enemmän itsenäisyyttä. Heran vapautumiseen johtavat tapahtumat poikkeavat tavanomaisesta myyttikaavasta, ja uuden järjestyksen mekanismeja onkin nähdäkseni hedelmällistä vielä käsitellä hieman tarkemmin. Heran kokemiin muutoksiin liittyy eksistentiaalisia ulottuvuuksia ja postmodernistisia vivahteita. Siksi vedän vielä yhteen uudelleenkerronnan piirteitä ja uuden järjestelmän mahdollisuuksia.

3.2 Jumalten vallan relativisointi avaimena vapauteen – postmodernin myyttitulkinnan mahdollisuus

Myyttien avulla todellisuutta voi peilata uudella tavalla. Tarinat tapahtuvat välittömän todellisuuden ulkopuolella, usein kaukaisessa menneisyydessä. Myytit ovat joustavia, mutta eivät muodosta ilmeistä uhkaa ihmisten luomalle järjestykselle. Niiden muunneltavuus antaa myös tilaisuuden pohtia erilaisia oletuksia ja tilanteita. (Doherty 2003, 10.) Saint hyödyntää Herassa juuri tätä puolta lisäten jo olemassa olevaan versiointiin oman lopetuksensa, jossa Hera pääsee viimein vapaaksi hänelle pakotetusta roolista. Vapautuminen ei kuitenkaan tule vallankaappauksen tai sodan kautta aiempien vallanvaihtojen tapaan, vaan prosessi on hienovaraisempi.

Saintin teosta on mahdollista tarkastella uskontokriittisestä näkökulmasta, kun jumalat osoitautuvat lopulta kehittyvää ihmiskuntaa heikommiksi. Jumalten valta ei olekaan absoluuttista, mutta juuri tämän valtajärjestelmän purkautuminen tarjoaa Heralle vapauden, sillä Olympoksen kontekstissa hän ei ollut avioitumisensa jälkeen koskaan kunnolla vapaa. Kun Olympoksen jumalia hahmottaa osana verkostoa, Heran verkko on lähes aina ollut montaa muuta jumaluutta kireämmällä. Olympos tarjosi ennen Zeuksen päätöksiä Heralle vapautta, mutta nyt edes Zeuksen kivettyminen ei palauta tilannetta entiselleen. Tarvitaan täydellinen järjestelmän purkautuminen ennen kuin Hera pääsee lopullisesti irti häntä pidättelevistä sidoksista. Tähän vaaditaan se, että Hera järjestää prioriteetteja uudelleen ja kykenee mukautumaan uuteen tilanteeseen, vaikka se tarkoittaisi aiemmista toiveista irti päästämistä. Tämä uudelleenjärjestyksen kehys on osa postmodernistista tulkintatapaa, jossa aiemmat dogmit menettävät voimansa. Kun muut jumalat ovat kaikonneet Olympokselta tai jähmettyneet aloilleen, ja kuolevaisetkin

elävät jumalista riippumatta, valta menettää sosiaalisen oikeutuksensa. Siten aiempaan jumittuminen alkaa vaikuttaa mielettömältä:

She feels the ever-present weight of the thunderbolt at her waist, Zeus' weapon with its power to destroy and enslave, and it suddenly feels insubstantial – a toy, a trick, the instrument of a king who could only break and burn what he ruled until it all ended in ruins. (H, 348.)

Zeuksen menetettyä voimansa, myös salaman mahdista on jäljellä vain rippeet. Heralle ei ole salamasta enää mitään hyötyä, vaan se on enemmänkin vain Zeuksesta muistuttava tyhjä symboli. Siksi vapautuakseen Heran on päästettävä siitäkkin irti, ja hän heittää Zeuksen entisen aseensa Okeanus-virtaan. Eleessä voi nähdä symboliikkaa, sillä juuri Okeanuksessa Hera kasvoi aikuiseksi jumalattareksi. Osana prosessia Heran täytyy myös ratkaista lapsiinsa liittyvät ristiriitaiset tunteet. Hän pystyy viimein hyväksymään myös jälkeläistensä oikeuden autonomiaan ja oman paikkansa löytämiseen. (H, 327–329.) Jos Hera haluaa olla vapaa, hänen täytyy myös muiden antaa toimia omilla ehdoillaan tilanteen mukaan.

Hera kohtaa Athenen, ja tämän neuvosta hän menee Ateenaan tarkkailemaan ihmisten elämää. Athenen mukaan jumalat ovat siellä kaikkialla läsnä. (H, 346.) Jumalat eivät ole kuitenkaan ole fyysisesti paikalla, vaan he löytyvät patsaista, kirjastoon kerätyistä myyteistä, teatterinäytelmistä ja filosofien keskusteluista. Ihmiset siis edelleen pitävät jumalia tärkeinä, vaikka eivät tarvitsekaan näitä kuten ennen. Kuolevaiset ovat kiinnittyneet jumalten representaatioihin vapauttaen “oikeat selvinneet jumalat” elämään omaa elämäänsä. (H, 358.) Vaikka valta saattaakin tuoda mahdollisuuksia, se voi olla myös vankila, jossa juututaan toistamaan samoja essentialistisia kliseitä. Näin tapahtui Zeukselle, mutta Heran halu olla muuta kuin ahdas roolinsa vapautti jumalattaren lopulta. Valta ei lisäänny vanhojen maneerien toistamisesta, vaan tarvitaan rehellistä itsereflektiota ja halua oppia asennoitumaan uudella tavalla. Hera on kärsinyt pitkään alisteisesta asemasta, mutta vaikeuksistaan huolimatta Hera voittaa lopulta haasteensa.

Kulkiessaan kaupungissa kuolevaisen miehen hahmossa Hera huomaa ihmisten aikaansaannokset. Valepukunsa turvin Hera pystyy sulautumaan ympäristöönsä muiden tietämättä hänen henkilöllisyyttään, mikä tuo hänelle uudenlaisen vapaudentunteen. Olymposlaisten hajaannus vaatii selvinneitä löytämään oman paikkansa järjestyksessä, joka on yhä ihmiskeskeisempi

(H, 350). Sopeutuminen vaatii ennakkoluuloista pääsemistä. Saintin jatko Heran tarinalle laitaa jumalattaren reflektoimaan omaa asemaansa uudessa järjestelmässä, jossa jumalat eivät enää ole universumin keskipiste.

Hera kohtaa ihmisten käsitykset jumalista seuratessaan teatteriesitystä muiden katsojien joukossa. (H, 352–353.) Kohtaus on osoitus tavasta, jolla tapahtumia voi tarkastella postmodernin linssin läpi. Kuvauksen kohde näkee itsensä kuvattuna ja pääsee reflektoimaan omaa toimintaansa. Heran näkemä esitys käsittelee Minotauroksen legenda, ja seuratessaan tapahtumia Hera huomaa muistavansa asioiden kulun. Hän ei ole miettinyt jumalten toiminnan oikeutusta aiemmin, mutta nyt hän huomaa asioiden erilaisen kontrastin, kun jumalat eivät kostakaan tapaa, jolla näytelmä kuvaa heidät. Tämä osoittaa sen, että nykytilanteessa jumalilla ei ole enää halua tai voimia toimia entiseen tapaan ja osoittaa kuolevaisille paikkaansa. Kuolevaiset ovat vapaita tekemään omia tulkintojaan, eikä selvinneisen jumalien tarvitse jatkuvasti kantaa kaunaa heihin kohdistuvista mahdollisista loukkauksista. He ovat vapaita kulkemaan ja seuraamaan mitä ikinä tapahtuukaan.

Tarkasteltaessa valtdynamiikkaa Heran näkökulmasta esiin voi nostaa aiemman ikäkausijaottelun, joka häneen on liitetty. Päästyään irti Zeuksen otteesta Hera on *chēra*, mutta tämä ei tarkoita vaillinaisuutta. Kuten todettua nuoruutensa *parthenos*-vaiheessa Heralla oli rakkaussuhteita muihin jumaluuksiin. *Teleia*-status esti Heraa rakastamasta vapaasti, mutta kolmas ikäkausi *chēra* vapautti Heran taas solmimaan haluamiaan suhteita. Heran muuttunut käsitys ihmisistä tarkoittaa sitä, että edes suhde kuolevaiseen ei ole poissuljettu. Hera kykenee paljastamaan todellisen muotonsa ja suhtautumaan ihmisiin vertaisenaan, eikä Zeus kykene enää estämään häntä:

She never wanted to be a goddess of marriage, but since Zeus made it her role, she has held fast to the rules that bound her. It was enough for him to make a mockery of fidelity; she took it on as her duty, desultory as it was. It has bound her for aeons, made her body belong to a philandering god she has hated all that time. (H, 359.)

Kuten todettua, Heran liiton Zeuksen kanssa saneli käytännössä pakko. Uudessa maailmassa samat säännöt eivät kuitenkaan enää päde. Kivipatsaana Zeus ei enää kykene satuttamaan enää salamallaan, ja Hera on vapaa rakastamaan haluamaansa henkilöä. (H, 359.) Filosofisesta näkökulmasta Hera on olemassa nyt kahdessa tasossa, mutta vain toisessa tämä on aktiivinen ja kykenevä päättämään omasta kohtalostaan:

She's certain that nothing will happen, that she can relinquish her weary fidelity and the world will still have its goddess of wives, carved in wood stone and ivory, set down in scrawled ink, trapped in song and verse forever. That version of Hera still exists: a shell built around her of prayers and myth, a construction that's been made for her, made of her. But she can walk free of it now and leave it standing behind her. She can be anyone. Vengeful Hera, wrathful Hera, the queen of the heavens, most long-suffering of wives and cruellest of punishers, will continue without her. She can away from the tethers of who she was, find a sweetness of love again, and, for the first time, belong to the world rather than commanding it. (H, 359.)

Strukturalistisesta näkökulmasta voisi ajatella “struktuuri-Heran” olevan yhä olemassa, vaikka todellinen Hera onkin siirtynyt eteenpäin. Myytin uudelleentulkinta riisuu jumalat entisestä vallastaan antaen sopeutumiskykyisille mahdollisuuden luoda itsestään uudenlainen käsitys, joka ei ole sidoksissa myyttien luomiin odotuksiin ja rakenteisiin. Odotuksista huolimatta suunniteltu strategia ei välttämättä vapauta, ja lopulliseen emansipaatioon tarvitaan yllättävä käänne. Muuntautumiskyky pelastaa Heran Zeuksen kaltaiselta “luutumiselta”, ja hän voi viimeinkin kokea kuuluvansa maailmaan käskemisen sijaan.

Jennifer Saint on haastattelussaan todennut Heran voivan toimia myös inspiroivana esimerkkinä (The Nerd Daily 2024). Saintin uudelleenkeronnassa Heran voi yhä nähdä arkkityypinä, mutta tällä kertaa esiin astuu kostonhimoisen vaimon sijaan voimakas jumalatar, joka kykenee jatkamaan traumaattisen suhteenkin jälkeen. Uudelleentulkinta kykenee siis nostamaan yksiulotteisina pidetyistäkin hahmoista esiin moninaisia ja vapauttavia puolia, joten erilaisten versioiden julkaiseminen on ymmärrettävää. Samalla uusien teoksien ja tarinoiden kertominen on osoitus mytologian kiinnostavuudesta ja kyvystä muuntautua tarpeen mukaan.

4 Lopuksi

Jennifer Saintin *Hera* on esimerkki mytologian uudelleenkeronnasta, joka pyrkii esittämään perinteisesti marginalisoidun ja väärinymmärretyn hahmon voimaannuttavammassa valossa. Teos kertoo jumalatar Heran elämäntarinan yhdistelemällä antiikin myyttejä toisiinsa. Päähenkilön kuolemattomuuden takia tapahtuma-aika kattaa vuosituhansia, mutta antaa käsityksen toiminnan laajuudesta.

”Perinteisen” mytologian kuva Herasta on ahdas. Hänet on tyypistetty kateelliseksi ja kaudaiseksi vaimoksi, joka kostaa aviomiehensä rakastajille, vaikka nämä olisivat joutuneet suhteeseen vastoin tahtoaan. Sama kohtelu ulottuu myös liitoista syntyviin lapsiin. Olympoksen verkosto koostuu monista eri jumalolennoista, ja lukuisat heistä ovat kytköksissä Zeukseen. Heran ja Zeuksen välinen valtatasapaino estää Heraa toteuttamasta toiveitaan, kun taas Zeuksen mahdollisuudet ylijumalana ovat käytännössä rajattomat. Tämä asetelma heijastaa reaali maailman patriarkaalisia rakenteita, ja myyttejä voikin tarkastella myös heijastuksina yhteiskunnan prioriteeteista ja odotuksista.

Jo pohjamytologiassa Hera toimii alisteisesta vaimoroolistaan huolimatta myös itsenäisesti. Hän käyttää ajattelukykyään hyödyntääkseen tilaisuuksiaan, joita hänellä omissa toimintakehyksissään on. Hänen täytyy kuitenkin kohdata todellisuus, jossa hän on aina Zeusta ”alempi”, kun nuoruudessaan hän sai olla vapaa tekemään mitä halusi. Saintin uudelleenkeronta nostaa tätä elämänvaihetta enemmän keskiöön. Ratkaisevaa on kuitenkin Saintin uutta tarinaa sisältävä osuus, joka vapauttaa Heran mytologian staattisuudesta. Vanhan järjestelmän kaaduttua Hera on viimein vapaa löytämään oman polkunsaa vapaana odotuksista. Uusi järjestys työntää jumalat sivuun hallitsijoina, mutta palkitsee muuntautumiskykyiset mahdollisuudella toimia maailmassa itsenäisemmin, kun valtaistuimen paino ei enää rajoita. Hera kykenee tarttumaan mahdollisuuteen, ja juuri tämä murtaa hänelle aiemmin asetetut ahtaat rajat.

Jatkotutkimusta ajatellen olisi mielenkiintoista laajentaa kehystä entisestään ja kenties vertailla eri hahmojen mahdollisuuksia toisiinsa. Myyttien kirjo on paljon laajempi kuin kreikkalais-roomalainen perintö, ja olisikin kiehtovaa tarttua marginaaliin jääneiden alueiden perinteisiin tarinoihin ja henkilöihin. Monitieteelliselle valtamahdollisuuksien tutkimukselle on kysyntää, ja eri näkökulmien läpikäymiseen tarjoutuisi vielä enemmän tilaa.

Lähteet

Primäärilähde:

Saint, Jennifer 2024: *Hera*. London: Headline Publishing Group.

Sekundaarilähteet:

Baughner Milas, Lacy 2024: Jennifer Saint Talks *Hera* and Putting the Queen of the Gods Center Stage. [kirjailijahaastattelu]. Paste Magazine. 30.9.2024. <https://www.pastemagazine.com/books/jennifer-saint/hera-interview>. Luettu 22.2.2025.

Decker, Jessica Elbert 2016: "Hail Hera, Mother of Monsters! Monstrosity as Emblem of Sexual Sovereignty." *Women's Studies* 45 (8), s. 743–757. doi:10.1080/00497878.2016.1232021.

Doherty, Lillian E. 2003: "Preface: Classical Myths in Contemporary Culture". *Gender and the Interpretation of Classical Myth*. London: Bloomsbury Academic, s. 9–14.

Fernández Guerrero, Olaya 2021: "Hera, The Perfect Wife? Features and Paradoxes of the Greek Goddess of Marriage." *Journal of Family History* 47 (2), s. 115–131.

"Hymn to Apollo" 2003: *The Homeric Hymns*. Käänt. Jules Cashford. London: Penguin Books, s. 27–54.

Kerényi, Carl 1951: *The Gods of the Greeks*: Käänt. Nicholas Adams. London: Thames & Hudson.

Konstantinou, Ariadne 2018: *Female Mobility and Gendered Space in Ancient Greek Myth*. London: Bloomsbury Academic.

Lefkowitz, Mary R. 2007: "The Powers of the Primeval Goddesses". *Women in Greek Myth*. 2. painos. Baltimore: John Hopkins University Press, s. 14–24.

The Nerd Daily 2024: Q&A: Jennifer Saint, Author of 'Hera' [kirjailijahaastattelu, haastattelija Emily M]. 11.8.2024. <https://thenerddaily.com/jennifer-saint-hera-author-interview/>. Luettu 24.2.2025.

Pirenne-Delforge, Vinciane & Pironti, Gabriella 2022: *The Hera of Zeus: Intimate Enemy, Ultimate Spouse*. Cambridge: Cambridge University Press.